

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ

Віталій Маврін

Комунальний вищий навчальний заклад

«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Анотація:

У статті проаналізовано перспективні напрями інноваційного розвитку педагогіки життєтворчості особистості в освітньому просторі України: забезпечення нової якості розробки й реалізації учнями своїх життєвих проєктів в умовах профільної освіти; спрямування науково-педагогічних досліджень на вивчення закономірностей становлення особистості як суб'єкта життєтворчості в період шкільного навчання; упровадження в практику роботи шкіл життєтворчості інноваційних ідей, розроблених у рамках міждисциплінарних досліджень; удосконалення освіти дітей з особливими потребами з урахуванням ідей педагогіки життєтворчості; диверсифікація програмно-технологічних підходів до організації життєвого проектування учнів; розширення соціальної та життєвої практик школярів, залучення їх до соціокультурного життя як активних суб'єктів.

Ключові слова:

педагогіка життєтворчості особистості; становлення й розвиток педагогіки життєтворчості особистості; школа життєтворчості; життєве проектування; людина як суб'єкт життя.

Аннотация:

Маврин Віталій. Перспективы инновационного развития педагогической жизнедеятельности личности в образовательном пространстве Украины. В статье проанализированы перспективные направления инновационного развития педагогической жизнедеятельности личности в образовательном пространстве Украины: обеспечение нового качества разработки и реализации учащимися своих жизненных проектов в условиях профильного образования; направление научно-педагогических исследований на изучение закономерностей становления личности как субъекта жизнедеятельности в период школьного обучения; внедрение в практику работы школ жизнедеятельности инновационных идей, разработанных в рамках междисциплинарных исследований; совершенствование образования детей с особыми потребностями с учетом идей педагогической жизнедеятельности; диверсификация программно-технологических подходов к организации жизненного проектирования учащихся; расширение социальной и жизненной практик школьников, привлечение их к социокультурной жизни в качестве активных субъектов.

Ключевые слова:

педагогика жизнедеятельности личности; становление и развитие педагогической жизнедеятельности личности; школа жизнедеятельности; жизненное проектирование; человек как субъект жизни.

Resume:

Mavrin Vitaliy. The life-creation pedagogy innovative development perspectives in the Ukrainian educational space. The article deals with the life-creation pedagogy further innovative development perspective directions in the Ukrainian educational space. These include providing a new quality of designing and realizing by students of their life projects in conditions of specialized education; scientific and pedagogical studies of the personality formation patterns as a subject of life-creation in the period of schooling; introduction of innovative ideas developed within the framework of interdisciplinary research into life-creation schools' practice; improving children's education with special needs on the ideas of life-creation pedagogy; diversification of programmatic and technological approaches to the organization of life designing by students; expansion of social and life practices of schoolchildren, their involvement in socio-cultural life as active subjects.

Key words:

life-creation pedagogy; life-creation pedagogy formation and development; life-creation school; life projecting; person as a subject of life.

Постановка проблеми. Фундаментальні соціокультурні зміни в сучасному динамічному, глобалізованому, інформатизованому світі закономірно позначаються на освітній сфері, висуваючи принципово нові вимоги до рівня життєвої компетентності та якості життєтворчості випускників навчальних закладів. У таких умовах усі країни, зокрема й авангардні, стикаються з необхідністю змінювати освітню політику, забезпечуючи її гнучке реагування на запити економіки та культури, які набувають все більш інноваційного характеру. Архаїчною та гальмівною стає орієнтація консервативних навчальних закладів на нарощування суто кількісних показників освіченості учнів – традиційних знань, умінь і навичок, що розглядаються з обмежених позицій курикулуму та шкільної практики, а не реальних перспектив успішної життєтворчості особистості в сучасному соціокультурному просторі. Як зазначає американський експерт з освіти, науковий співробітник Центру інноваційних програм при Гарвардському університеті Т. Вагнер,

у XXI столітті чисті знання людини стають усе менш важливими, порівняно з її здатністю застосовувати їх у житті. На перший план освітніх програм виходять мотивованість учнів і студентів, їхня здатність створювати нові знання для розв'язання актуальних проблем. У сучасних умовах усі успішні інноватори характеризуються готовністю самостійно вчитись і по-новому використовувати набуті знання [17, с. 142].

Глобальні зміни освітніх пріоритетів закономірно позначаються й на системі загальної середньої освіти України, реформування якої розпочато в 2017 р. у зв'язку з імплементацією нового Закону «Про освіту» від 05.09.2017 р. і Концепції нової української школи, ухваленої рішенням колегії Міністерства освіти і науки від 27.10.2016 р. У Концепції констатується, що вітчизняні загальноосвітні навчальні заклади не готують учнів до успішної самореалізації в житті, адже вони отримують у школі здебільшого суму знань, проте часто не вміють застосовувати їх для розв'язання життєвих проблем [5, с. 4]. У Законі мета загальної

середньої освіти визначається як всебічний розвиток, виховання й соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві й цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення й навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності [4].

Перспективною освітньою концепцією, цільові пріоритети якої відповідають потребам національної освіти в контексті соціально-економічних і культурно-гуманітарних викликів XXI століття, є педагогіка життєтворчості особистості, головною ідеєю якої є становлення учня як суб'єкта свого життя, здатного й готового до його проектування й успішної реалізації. У центрі педагогіки життєтворчості – питання розробки й реалізації особистістю власного життєвого проекту, досягнення життєвого успіху, компетентного реагування на різноманітні життєві виклики.

Свідченням підвищеної уваги українських освітян до цієї інноваційної концепції є проведення протягом останніх десяти років трьох всеукраїнських науково-пошукових і науково-практичних конференцій, присвячених актуальним питанням діяльності навчальних закладів на засадах педагогіки життєтворчості особистості, а також широке віддзеркалення її проблематики в тематичних напрямках роботи ще одинадцяти всеукраїнських конференцій. Здобутками двадцятип'ятирічної науково-дослідної роботи та інноваційної практики освітян стало видання 27 науково-методичних праць, практико-зорієнтованих посібників і збірників матеріалів конференцій, у яких осмислюються теоретико-методологічні й організаційно-методичні засади розбудови школи життєтворчості. Як результат, у сучасному науковому дискурсі педагогіка життєтворчості розглядається як оригінальна й перспективна освітня концепція, а її історико-педагогічні витоки, практичне значення та інноваційний потенціал привертають увагу багатьох дослідників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеї українських класиків педагогічної думки про спрямування освітнього процесу на розвиток в учнів готовності до успішного й творчого життєздійснення досліджували І. Бех, С. Вітвицька, О. Джура, І. Єрмаков, А. Мудрик, О. Невмержицька, В. Нищета та ін. Так, А. Мудрик у контексті соціально-філософського аналізу науково-педагогічної спадщини Г. Сковороди дотримується погляду, що концепція «сродної» праці та педагогічні погляди Г. Сковороди концентрують у собі кращі надбання української народної педагогіки і становлять філософську основу цілісної

педагогіки життєтворчості, що може скласти засади національного виховання [8, с. 5]. Аналізуючи виховну систему В. Сухомлинського, І. Бех твердить, що в ній ідея життєтворчості особистості є завершальною ланкою як у теоретичному, так і в практичному контекстах [2, с. 5]. На думку вченого, В. Сухомлинський не обмежував життєтворчість лише індивідуальним буттям, а розглядав її в більш широкому соціальному контексті. Якби всі молоді люди були збагачені цінністю власної життєтворчості, суспільство було б гармонійним, а кожен громадянин – щасливим [2, с. 7].

Досвід практичної реалізації ідей педагогіки життєтворчості в загальноосвітніх навчальних закладах різних типів проаналізували Ю. Галенко, Л. Грінь, А. Косовський, В. Кузько, І. Куріченко, Н. Куржанова, Л. Меншикова, В. Нечипоренко, О. Радиш та ін.

Висвітлюючи досвід роботи ЗОШ № 27 м. Кривий Ріг на засадах педагогіки життєтворчості, І. Куріченко характеризує типовий життєвий проект, розроблений колективом закладу в рамках розбудови системи педагогічного супроводу життєвого проектування особистості. Життєвий проект містить такі розділи: «Я-концепція», «Смисложиттєві цінності», «Пріоритети», «Достоїнства та недоліки», «Обери свою долю» (вибір моделі життя), «Погляд у майбутнє» (проектування значущих подій у різних сферах життя: вибір професії, трудового шляху, створення сім'ї, громадянська активність і виконання соціальних ролей), «Робота душі» (пріоритети самопроектування, програма самовиховання, оволодіння методами рефлексії, діалогу з самим собою), «Виклик життя» (урахування життєвих ситуацій, власних можливостей, подолання життєвих негараздів), «Альтернатива» (варіанти життєвого проекту в разі змін обставин життя), «Реалізовані сподівання» (панорама життя на підсумковому етапі: професійне, громадське, особисте, сімейне життя) [7, с. 94]. В. Нечипоренко розкриває досвід системної реалізації концепції педагогіки життєтворчості на базі загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I-III ступенів, що є структурним підрозділом Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії. Науковець зазначає, що загальноосвітню школу можна без перебільшень назвати визначальним етапом життєтворчого становлення дитини, оскільки саме на етапі навчання в ній формується життєва позиція особистості, закріплюється її індивідуальна модель взаємин з іншими людьми, кристалізується її життєвий проект [9, с. 307].

Перспективи подальшого вдосконалення загальноосвітньої практики на засадах педагогіки життєтворчості окреслили І. Єрмаков,

Л. Завірюха, В. Нечипоренко, М. Романенко, Л. Сохань та ін. На думку М. Романенка, через методологію педагогіки життєтворчості реалізується віростворювальна функція освіти щодо світоглядних орієнтирів людини епохи постіндустріалізму. Концептуальні засади педагогіки життєтворчості безпосередньо стосуються виконання таких завдань, як єднання, конвергенція, духовна інтеграція людських співтовариств, подолання їх розрізненості, ментальної, світоглядної несумісності, постійної загрози конфронтації. Для українського суспільства з його традиціями руйнівного впливу ідеології на соціальні й освітні процеси особливо важливим є потенціал педагогіки життєтворчості, пов'язаний зі створенням механізмів усвідомлення глибинних, ментальних основ рушійних сил розвитку цивілізації й активного впливу на ці ментальні основи, на характеристики індивідуального й колективного менталітету в напрямі морального, духовного прогресу, толерантності, життєзбереження й життєтворення [13, с. 229].

І. Єрмаков наголошує, що смисл і логіка діяльності нової школи полягають в досягненні одного з найважливіших мистецтв – мистецтва жити. Сучасна школа передусім має виконувати соціальне замовлення особистості – навчити жити в суспільстві з ринковою економікою, уміти визначати стратегію власного життя, орієнтуватись у системі найрізноманітніших суперечливих і неоднозначних цінностей [3, с. 25].

Разом з тим, зазначені автори лише в загальному вигляді окреслюють перспективи подальшого інноваційного розвитку педагогіки життєтворчості в освітньому просторі України, не структуруючи їх через виділення конкретних можливих напрямів цього процесу. Натомість під час проектування висновків наукових досліджень у практичну площину (наприклад, в умовах підготовки на державному рівні стратегічних документів щодо розвитку вітчизняної освіти, розробки окремими навчальними закладами проектів подальшої інноваційної діяльності тощо) на перший план виходить наявність певних чітко структурованих і обґрунтованих пропозицій, сукупність яких може бути покладена в основу концептуально цілісної програми дій. Ураховуючи це, актуальним є науковий аналіз, спрямований на конкретизацію перспектив інноваційного розвитку педагогіки життєтворчості особистості в освітньому просторі України.

Формулювання цілей статті. Мета статті – обґрунтувати перспективні напрями інноваційного розвитку педагогіки життєтворчості в освітньому просторі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ураховуючи міжнародний, європейський і національний контексти модернізації загальної середньої освіти, можна виділити такі магістральні напрями інноваційного розвитку педагогіки життєтворчості в Україні:

1. Забезпечення принципово нової якості процесу розробки й реалізації учнями своїх життєвих проектів в умовах профільної освіти, що здобуватиметься в закладах середньої освіти III ступеня: академічних ліцеях (забезпечуватимуть академічне навчання з поглибленим вивченням окремих предметів і орієнтацією на здобуття освіти надалі в університеті) і професійних ліцеях (поряд зі здобуттям повної загальної середньої освіти забезпечуватимуть отримання учнями першої професії).

Оптимальна профілізація загальноосвітньої підготовки є важливим чинником задоволення індивідуальних інтересів і нахилів учнів у процесі навчання, реалізації їхніх життєвих планів щодо здобуття певної спеціальності. Як зазначається в Концепції нової української школи, в академічних ліцеях перший рік навчання буде перехідним, коли учень ще зможе змінити профіль навчання. Також учні матимуть право обирати не лише предмети, а й рівні їх складності [5, с. 23]. Ці довгоочікувані організаційні нововведення максимально сприятимуть становленню учнів як суб'єктів життєтворчості, оскільки, згідно з класичними дослідженнями Е. Еріксона [16], значна кількість старшокласників відчують потребу в мораторії щодо професійного самовизначення, необхідність додаткового часу для самопізнання, на чому ґрунтуються доленосні життєві вибори. Експериментуючи з різними профілями й режимами навчання, учні ліцеїв шляхом практики, а не умоглядних роздумів зможуть визначити найбільш прийнятну для себе, природовідповідну професійну траєкторію, яка в майбутньому стане одним зі структурованих чинників їхнього життя.

Оскільки на етапі вступу до ліцею учні повинні будуть визначитись з бажаним профілем подальшого навчання (хоча б у першому наблизенні, з можливими корективами протягом року), на гімназії покладатиметься відповідальність за надання школярам фахової допомоги в життєвому й професійному самовизначенні. У таких умовах зростатиме актуальність реалізації положень педагогіки життєтворчості щодо здійснення психолого-педагогічного супроводу життєвого проектування, оптимізації процесу антиципування учнями своєї життєвої перспективи, організації самопізнання

особистості як вирішальної умови її успішних життєвих виборів.

2. Спрямування науково-педагогічних досліджень на вивчення закономірностей становлення особистості як суб'єкта життєтворчості в період шкільного навчання, адже саме встановлення цих закономірностей є передумовою подальшого концептуального розвитку й методологічного оформлення педагогіки життєтворчості як освітньої теорії. У сучасній загальнонауковій методології теорія розглядається як форма організації знань, у якій ключовим елементом є закон (закономірність), тоді як у системі акумульованих теоретичних знань і наявному масиві емпіричного досвіду педагогіки життєтворчості недостатньо дослідженими й обґрунтованими залишаються саме закономірності становлення особистості як суб'єкта життєтворчості в умовах навчально-виховного процесу. Розробка цього елемента наукового знання визначає перспективи розвитку педагогіки життєтворчості, її становлення як освітньої теорії – найвищої за науковим статусом форми організації знання.

3. Упровадження в практику роботи шкіл життєтворчості інноваційних ідей, розроблених у рамках міждисциплінарних досліджень, що розглядають педагогічну проблематику з урахуванням здобутків філософської, соціологічної, психологічної та інших наук. Наприклад, здійснення філософської рефлексії теорії і практики педагогіки життєтворчості сприятиме окресленню магістральних векторів її інноваційного розвитку з урахуванням глобальних трансформацій постіндустріального й постмодерного суспільства.

Серед пошукових проблем сучасної соціологічної науки найбільш перспективними для розвитку теорії і практики педагогіки життєтворчості ми вважаємо проведення лонгітюдних соціологічних досліджень життєвого шляху випускників шкіл життєтворчості для з'ясування кореляційних зв'язків між змістом їхніх життєвих проєктів і реальними результатами життєтворчості в дорослому віці. Така інформація від соціологів виконуватиме роль зворотного зв'язку, на основі якого педагоги-практики зможуть визначати результативність реалізації життєвого проєкту кожним учнем, а науковці – акумулювати емпіричний матеріал біографічного характеру, необхідний для вивчення чинників життєтворчості особистості надалі. Зауважимо, що сучасні навчальні заклади, які працюють на засадах педагогіки життєтворчості, намагаються відстежувати життєвий шлях випускників, підтримуючи з ними контакти впродовж перших років після завершення шкільного навчання. Але вибірковість цих

контактів (їх залежність від сформованих емоційних взаємин між педагогом і колишнім учнем) та їх неминуче ослаблення з поширенням географічної мобільності дорослих випускників не дають змогу забезпечити статистичну достовірність даних щодо результатів реалізації їхніх життєвих проєктів. Без допомоги соціологів, дослідницька методологія та інструментарій яких дають змогу охопити життєві траєкторії тисяч випускників, подальший розвиток педагогіки життєтворчості гальмуватиметься через брак емпіричного матеріалу, необхідного для теоретичних узагальнень.

Серед модерних психологічних досліджень найбільшу практичну цінність з погляду педагогіки життєтворчості мають відкриття в царині наративної психології, яка є методологічною основою організації життєпізнавальної діяльності учнів. Оскільки наративи виступають структурними одиницями репрезентації життєвого досвіду особистості, їх методично правильна інтерпретація становить основний контент життєпізнавальної діяльності. Навіть більше, життєвий проєкт особистості за своїми сутнісними ознаками також є специфічно організованим наративом, тож здобутки наративної психології є винятково важливими для поглиблення наукового розуміння психологічних механізмів життєвого проєктування.

Спираючись на теоретичне положення про те, що життєві концепції як результати семіотичного механізму розуміння особистісного досвіду можуть створюватись самою особистістю, а можуть запозичуватись з соціуму у вигляді певних культурних зразків (Н. Чепелева [12, с. 43]), ми виділяємо два якісно відмінні методичні підходи до організації життєпізнавальної діяльності учнів: репродуктивний і продуктивний. Перший з них полягає в запозиченні й аналізі наративів, які репрезентують закономірності й принципи життя. Цей спосіб є цілком природним, адже в процесі соціалізації кожна особистість тією чи тією мірою долучається до акумульованих знань про світ, до скарбниці культури, яка містить життєвий досвід дорослих, книжки, фільми тощо. Особливу цінність у контексті життєпізнавальної діяльності учнів мають біографічні й автобіографічні книги про видатних людей, які В. Сухомлинський називав «енциклопедією самовиховання юнацтва» [14, с. 248].

Другий методичний підхід (продуктивний) до організації життєпізнавальної діяльності учнів полягає в творчому формулюванні наративів, які репрезентують закономірності й принципи життя в результаті життєпізнавального дослідження. Працюючи в руслі цього підходу, педагог допомагає дітям проаналізувати отриманий

емпіричний матеріал певного життєпізнавального дослідження й сформулювати своєрідні висновки – встановлені закономірності й принципи життя.

4. Удосконалення освіти дітей з особливими потребами з урахуванням ідей педагогіки життєтворчості. Цей напрям реалізації інноваційного потенціалу педагогіки життєтворчості є особливо важливим, оскільки для багатьох дітей з особливими потребами необхідна спеціальна психолого-педагогічна допомога в розробці й упровадженні оптимістичного життєвого проекту з урахуванням наявних особистісних ресурсів і можливостей самовдосконалення в найближчій і відділеній перспективі. Робота фахівців корекційно-реабілітаційного профілю за цим напрямом є важливим аспектом їхньої гуманістичної місії, спрямованої на максимально ефективну підготовку школярів до реалій дорослого життя з усіма його труднощами. Цей пріоритет визначено в тематичній національній доповіді «Освіта осіб з інвалідністю в Україні» (2010 р.), підготовленій і оприлюдненій Міністерством освіти і науки України. У національній доповіді наголошується, що в сучасній системі освіти «наукового й практичного значення набуває розроблення проблем розвитку інноваційних педагогічних систем безперервної освіти осіб з інвалідністю в контексті педагогіки життєтворчості, яка допомагала б особистості, що зростає, оволодіти життєвою та соціальною компетентністю» [11, с. 69].

Наголосимо, що люди з особливостями психофізичного розвитку визнають необхідність суб'єктної життєтворчої позиції для соціальної інтеграції й успішного життя. Так, Р. Хансен, відомий канадський громадський діяч і спортсмен, який першим в історії здійснив навколосвітню подорож на інвалідному візку, підкреслював: «Життя – це великий подарунок, до якого ми повинні ставитися дбайливо. Нам підвладний контроль над власним життям, тільки треба шукати кращі шляхи. Якщо навіть з нами трапляється щось непередбачуване, можна знайти в собі сили, щоб вийти з глухого кута. І хоча я втратив здатність пересуватись на ногах, я не втратив здатності ставити перед собою цілі» [15, с. 268].

Життєтворче спрямування корекційно-реабілітаційної практики передбачає акмеологічний підхід до організації навчально-виховного процесу, у якому для кожної дитини, незалежно від стану її здоров'я, створюють ситуації успіху. Досягнення успіху в пріоритетній сфері діяльності (навчальній, дослідницькій, творчій, спортивній, суспільній тощо) є вирішальним чинником подолання учнем комплексу неповноцінності й переходу

від пасивно-об'єктної до суб'єктної життєвої позиції.

5. Диверсифікація програмно-технологічних підходів до організації процесу життєвого проектування учнів. Зокрема перспективним є використання інтерактивних форм і методів групової діяльності, у ході якої школярі обговорюватимуть проблеми життєтворчості особистості, практикуватимуть розробку власних життєвих проєктів, аналізуватимуть і обговорюватимуть їх змістовність, обґрунтованість, можливості впровадження й варіанти вдосконалення. Цей резерв розвитку педагогіки життєтворчості використовується переважно в середніх і старших класах, оскільки підлітки та юнаки за своїми віковими особливостями характеризуються готовністю й здатністю до осмислення широкого спектра проблем життєтворчості, розуміння принципів і закономірностей життя людини. Разом з тим, педагогічно невиправданим є ігнорування можливостей первинного ознайомлення учнів з ідеями життєтворчості особистості в початкових класах, оскільки для молодших школярів характерним є інтерес до осмислення й проектування свого «дорослого» майбутнього, нехай у малодиференційованих, синкретичних формах мрійництва й фантазування, до можливостей самоствердження в соціальному житті. Е. Берн зауважує, що кожна людина ще в дитинстві, зазвичай несвідомо, думає про своє майбутнє життя, начебто прокручує в голові свої життєві сценарії [1, с. 173]. Учений наголошує, що «трансакційні аналітики не проповідують думку про те, що людські життєві плани конструюються як міфи або казки. Вони бачать, що найчастіше дитячі рішення, а не свідоме планування в зрілому віці визначають долю людини» [1, с. 220]. Звичайно, абсолютизувати вплив дитячих мрій на подальшу життєтворчість особистості не можна, але й ігнорування їх емоційного заряду, як мотиваційного чинника життєвої активності на різних етапах онтогенезу, з погляду сучасної психологічної науки є недоцільним.

6. Розширення соціальної та життєвої практики учнів, що сприяє залученню їх до соціокультурного життя як його активних і творчих суб'єктів. Протягом останніх років у вітчизняному науковому дискурсі з проблем педагогіки життєтворчості все більше уваги приділяється концептуальній ідеї про те, що особистісно-зорієнтована система соціальної та життєвої практики учнів є вирішальним чинником реалізації місії школи життєтворчості в сучасних соціокультурних умовах, які потребують від фахівця вже не стільки масиву розгалужених знань, скільки здатності швидко орієнтуватись у проблемній ситуації й засвоювати

принципово нові зразки практичної діяльності, які формуються в межах інноваційних трендів сучасності. Методологічна орієнтація на практику, витoki якої сягають класичної філософської спадщини, у сучасній науці набула нормативного значення: «Не будучи сама пізнанням, практика має велике значення для пізнання як основа, мета та критерій його істинності» (П. Копнін [6, с. 162]). Відповідно, в освітній сфері соціальна й життєва практика учнів, не замінюючи значення систематичної пізнавальної діяльності в умовах класно-урочної системи, виконує роль основоположного чинника збагачення їхнього соціокультурного досвіду, надає можливості для розвитку школи як відкритої соціально-освітньої інституції, у якій, відповідно до Концепції нової української школи, освітній простір не обмежуватиметься будівлею навчального закладу [5, с. 29].

У цьому контексті особливого значення набувають дослідження вітчизняними вченими життєтворчого потенціалу соціальної й життєвої практики учнів. Як зазначають автори науково-методичного видання «Організація соціальної та життєвої практики учнів 11-річної школи» (2013 р.) І. Єрмаков, Г. Несен, В. Нечипоренко та ін., «суспільно важливий процес перетворення навчальних закладів на школи життєтворчості передбачає організацію соціальної та життєвої практики учнів, яка виступає каталізатором і водночас критерієм ефективності їхнього компетентнісного зростання. Стимульовальна роль практики полягає в тому, що лише в умовах реальної діяльності дитина стикається з життєвими протиріччями, усвідомлює їх генезу й можливості подолання, отримує зовнішній поштовх для саморозвитку. Практичне втілення положень щодо організації соціальної та життєвої практики вимагає створення в школі системи практико-зорієнтованої життєтворчості учнів» [10, с. 83].

У світлі майбутньої профілізації вітчизняної загальноосвітньої школи, передбаченої новим Законом України «Про освіту» від 05. 09. 2017 р.,

соціальна практика учнів набуватиме нових акцентів, ставатиме основною організаційною формою ознайомлення учнів зі специфікою професійної діяльності в обраній галузі і, водночас, засобом перевірки правильності цього вибору й доцільності продовження навчання за визначеним профілем. У такий спосіб зростатиме цінність досліджень особливостей здійснення виробничої соціальної практики, оптимальних форм її організації відповідно до сучасних умов взаємодії шкіл з різноманітними підприємствами, закладами, організаціями та іншими соціальними структурами.

Висновки. Отже, подальший розвиток педагогіки життєтворчості в освітньому просторі України може відбуватись за багатьма перспективними векторами, системне узгодження яких дасть змогу забезпечити синергетичний ефект інноваційної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, вибудувати й реалізувати цілісну стратегію актуалізації життєтворчого потенціалу вітчизняної освіти у світлі перспектив розбудови нової української школи. Магістральними напрямками подальшого інноваційного розвитку педагогіки життєтворчості особистості в освітньому просторі України можна вважати: забезпечення нової якості розробки й реалізації учнями своїх життєвих проєктів в умовах профільної освіти; спрямування науково-педагогічних досліджень на вивчення закономірностей становлення особистості як суб'єкта життєтворчості в період шкільного навчання; упровадження в практику роботи шкіл життєтворчості інноваційних ідей, розроблених у рамках міждисциплінарних досліджень; удосконалення освіти дітей з особливими потребами з урахуванням ідей педагогіки життєтворчості; диверсифікація програмно-технологічних підходів до організації життєвого проєктування учнів; розширення соціальної та життєвої практики школярів, залучення їх до соціокультурного життя як активних суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений / Берн Э. – Минск: Прамб, 1992. – 381 с.
2. Бех І. Ідея життєтворчості особистості у виховному універсумі В. Сухомлинського / І. Бех // Наукові записки КДПУ. Серія : Педагогічні науки / Ред. кол. : В. В. Радул [та ін.]. – Кіровоград : КДПУ, 2013. – Випуск 123, Т. І. – С. 5–7.
3. Єрмаков І. Г. Школа життєтворчості – школа майбутнього України / І. Г. Єрмаков // Феномен інноваційної школи: життєтворчі пріоритети: практико-зорієнтований посібник / Ред. рада : М. І. Романенко (голова), І. Г. Єрмаков (заст. голови), Л. В. Вознюк (загальна та наукова редакція) та ін. – Дніпропетровськ: Інновація, 2010. – С. 24–34.
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (15. 09. 2017).

References

1. Berne, E. (1992). *Games People Play: The Psychology of Human Relationships*. Minsk : Prameb. [in Russian]
2. Bekh, I. (2013). *The idea of the person's life-creation in the V. Sukhomlynsky's educational universe*. In : Scientific Journal of KSPU. Series: Pedagogical sciences. Kirovohrad, 5–7. [in Ukrainian]
3. Yermakov, I. H. (2010). *School of life-creation is the school of the future of Ukraine*. In : The phenomenon of the innovative school: life-creation priorities. Dnipropetrovsk, 24–34. [in Ukrainian]
4. *Law of Ukraine "On Education"*. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. [in Ukrainian]
5. *The Concept of a new Ukrainian school*. Retrieved from: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch2016.html>. [in Ukrainian]
6. Kopnin, P. V. (1974). *The epistemological and logical*

5. Концепція нової української школи [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України, 2016. – 34 с. – URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch2016.html> (11. 09. 2017).
6. Копнин П. В. Гносеологические и логические основы науки / Копнин П. В. – М.: Мысль, 1974. – 568 с.
7. Куріченко І. А. На шляху до школи життєтворчості / І. А. Куріченко // Феномен інноваційної школи: життєтворчі пріоритети : практико-зорієнтований посібник / Ред. рада: М. І. Романенко (голова), І. Г. Єрмаков (заст. голови), Л. В. Вознюк (загальна та наукова редакція) та ін. – Дніпропетровськ: Інновація, 2010. – С. 91–98.
8. Мудрик А. М. Концепція «сродної» праці Г. Сковороди: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 19.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / А. М. Мудрик. – К., 2001. – 14 с.
9. Нечипоренко В. В. Хортицький національний навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр як Школа життєтворчості / В. В. Нечипоренко // Українська наукова школа психології і педагогіки життєтворчості: досягнення та орієнтири для ХХІ століття: ювілейний науково-методичний збірник / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен, В. В. Нечипоренко та ін. – Запоріжжя: Видавництво КЗ «ХННРБЦ» ЗОР, 2013. – С. 295–307.
10. Організація соціальної та життєвої практики учнів 11-річної школи : наук.-метод. видання / Єрмаков І. Г., Несен Г. М., Нечипоренко В. В. та ін.; за ред. І. Г. Єрмакова, В. В. Нечипоренко, Н. М. Гордієнко. – Запоріжжя: Вид-во КЗ «ХННРБЦ» ЗОР, 2013. – 252 с.
11. Освіта осіб з інвалідністю в Україні: тематична національна доповідь / В. М. Синьов, В. І. Бондар, В. В. Засенко та ін. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2010. – 417 с.
12. Проблемы психологической герменевтики / под ред. Н. В. Чепелевой. – К.: Издательство НПУ им. М. П. Драгоманова, 2009. – 382 с.
13. Романенко М. І. Концепція життєтворчості у контексті нової філософії освіти / М. І. Романенко // Українська наукова школа психології і педагогіки життєтворчості: досягнення та орієнтири для ХХІ століття: ювілейний науково-методичний збірник / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова та ін. – Запоріжжя: Видавництво КЗ «ХННРБЦ» ЗОР, 2013. – С. 229–235.
14. Сухомлинский В. А. Избранные произведения : в 5-ти томах / Редкол.: Дзевирин А. Г. (пред.) и др. – К.: Радянська школа. – Т. 5: Статті. – 1980. – 678 с.
15. Хансен Р. Человек в движении / Р. Хансен, Дж. Тейлор; пер. с англ. К. К. Тарасов. – М.: Прогресс, 1991. – 272 с.
16. Erikson E. Identity: youth and crisis / Erik H. Erikson. – New York: Norton & Co., 1994. – 336 p.
17. Wagner T. Creating Innovators: The Making of Young People Who Will Change the World / Tony Wagner. – New York: Simon & Schuster, 2012. – 281 p.
18. Kurichenko, I. A. (2010). *On the way to the life-creation school*. In : The phenomenon of the innovative school: life-creation priorities. Dnipropetrovsk, 91–98. [in Ukrainian]
19. Mudryk, A. M. (2001). *H. Skovoroda's concept of "cognate" work: socio-philosophical analysis*. Kyiv : Taras Shevchenko National University of Kyiv. [in Ukrainian]
20. Nechyporenko, V. V. (2013). *Khortytskiy national educational rehabilitational multispecialized center as the School of life-creation*. In : Ukrainian scientific school of life-creation psychology and pedagogy: achievements and guidelines for the XXI century. Zaporizhia : Vydavnytstvo KZ «KhNNRBTs» ZOR, 295–307. [in Ukrainian]
21. Yermakov, I. H. et al. (2013). *Organization of social and life practice of the general secondary school's students*. Zaporizhia : Vydavnytstvo KZ «KhNNRBTs» ZOR. [in Ukrainian]
22. Synov, V. M. et al. (2010). *Education for people with disabilities in Ukraine*. Kyiv : Ministry of Education and Science of Ukraine. [in Ukrainian]
23. Chepeleva, N. V. ed. (2009). *Problems of psychological hermeneutics*. Kyiv : Izdatel'stvo NPU im. M. P. Dragomanova. [in Russian]
24. Romanenko, M. I. (2013). *The life-creation concept in the context of the new philosophy of education*. In : Ukrainian scientific school of life-creation psychology and pedagogy: achievements and guidelines for the XXI century. Zaporizhia : Vydavnytstvo KZ «KhNNRBTs» ZOR, 229–235. [in Ukrainian]
25. Sukhomlynsky, V. A. (1980). *Selected works: in 5 vol. Vol. 5*. Kyiv : Radianska shkola. [in Russian]
26. Hansen, R., Taylor, J. (1991). *Man in Motion*. Trans. by Tarasov K. K. Moscow : Progress. [in Russian]
27. Erikson, E. (1994). *Identity: youth and crisis*. New York : Norton & Co. [in English]
28. Wagner, T. (2012). *Creating Innovators: The Making of Young People Who Will Change the World*. New York : Simon & Schuster. [in English]

Рецензент: Прийма С.М., д.пед.н., доцент

Відомості про автора:

Маврін Віталій Володимирович

mavrin_vv@ukr.net

Комунальний вищий навчальний заклад

«Хортицька національна

навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради

вул. Наукове містечко (о. Хортиця), 59, м. Запоріжжя,

Запорізька обл., 69017, Україна

doi: 10.7905/nvmdpu.v0i19.2375

Information about the author:

Mavrin Vitaliy Volodymyrovych

mavrin_vv@ukr.net

Municipal Higher Educational Establishment

"Khortytsia National

Educational Rehabilitational Academy"

of Zaporizhia Regional Council

59 Naukove mistechko, Khortytsia, Zaporizhia

69017, Ukrain

doi: 10.7905/nvmdpu.v0i19.2375

Матеріал надійшов до редакції 01. 12. 2017 р.

Прийнято до друку 26. 12. 2017 р.

Received at the editorial office 01. 12. 2017.

Accepted for publishing 26. 12. 2017.